

УДК 378.336.5

І.Є. Якушева, к.е.н, доцент
Таврійський державний агротехнологічний університет
ім. Дмитра Моторного

СУЧАСНІ ПІДХОДИ ДО ВИКЛАДАННЯ НАВЧАЛЬНОГО КУРСУ «ФІНАНСОВИЙ РИНОК»

Анотація. Розглянути питання необхідності формування системи компетенцій з фінансових ринків сучасному фахівцю та обґрунтовані напрями удосконалення підходів в процесі викладання дисципліни.

Ключові слова: фінансовий ринок, демонстрація, візуалізація, кейси.

Постановка проблеми. Сьогодні соціально-економічне життя будь-якої людини так чи інакше пов'язане зі взаємодією з елементами і сегментами фінансових ринків, а саме, процесами кредитування, інвестування, страхування, грошові перекази, обмін валют та ін. Знання законів і принципів функціонування системи фінансових ринків важливі для всіх верств населення, а особливо глибокі професійні пізнання необхідні для майбутніх фахівців фінансового профілю, які безпосередньої будуть займатися фінансовою діяльністю. Процес становлення та розвитку фінансового ринку України продовжується, що потребує професійних учасників з боку державного регулювання, фінансового посередництва та індивідуального інвестування. Тому питання якісного і всебічного викладання фінансових ринків завжди є актуальним питанням.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. В практиці викладання фінансових дисциплін конкретизації методичних прийомів присвячено багато праць вітчизняних та іноземних вчених, таких як С.М. Еш, Г.О. Ковальчук, О. М. Гайдаржійська [1], В.Г. Кремінь, В.М., І.М. Найдьонов [2], Нагаєв, С.М. Ніколаєнко, Г.О.Москалюк, Н.М.Олійник, С.М. Ступчук [3], І.В. Тернова, Т.Г. Щепіна, В.Д. Шинкарук, Р. Штайнер, В.І. Юрченко та ін. В той же час, стрімкий розвиток і самих фінансових ринків, і технологій та способів навчання потребують постійних досліджень в цієї сфері.

Формулювання цілей статті. Метою статті є обґрунтування пропозицій щодо удосконалення підходів викладання навчальної дисципліни «Фінансовий ринок».

Виклад основного матеріалу досліджень. Вагомим компонентом професійної підготовки сучасного фінансиста є формування компетентного фахівця в сфері фінансових ринків і фінансових інструментів. А отриманні знання, вміння і навички повинні ефективно застосовуватися в реальній економічній дійсності.

Реалізація компетентнісного підходу до вивчення дисципліни «Фінансовий ринок» передбачає застосування сучасних активних методів

навчання, практичної орієнтації занять, використання отриманих знань до конкретних ситуацій (особливо в прийнятті інвестиційних рішень).

Об'єктом вивчення в цьому курсі є система фінансових ринків, як комплекс економічних і правових зв'язків та відносин, спрямованих на кругообіг фінансового капіталу (грошей і цінних паперів). В розрізі дисципліни економічна сутність явищ та процесів розгадається не тільки з фінансово-економічної точки зору, але потребує юридичного трактування. Наприклад, економічна сутність ринку акцій, облігацій та похідних для формування загальноекономічного представлення у поєднанні з нормативно-правовим забезпеченням їх емісії, обігу, купівлі-продажу (закони, положення, інструкції тощо). Велике значення для студентів має необхідна навчальна база, яка передбачає попереднє оволодіння знаннями та навичками з макро- і мікроекономіки, грошей та кредиту, теорії фінансів, фінансів підприємств та домогосподарств, статистики тощо.

Процес вивчення і оволодіння матеріалом дисципліни «Фінансовий ринок» передбачає:

- засвоєння теоретичної частини курсу, категорій, визначень і понять (наукових та нормативно-правових). Реалізація цього етапу залежить від якості, актуальності, наукового підґрунтя обраного теоретичного матеріалу та його ефективна презентація студентам;

- перетворення теоретичної інформації у переконання та установки, пов'язання теорії та практичних навичок (застосування специфічних інструментів фінансово-економічного мислення, якими ми користуємося при аналізі й вирішенні фінансових питань, закономірностей, а також способів розрахунків та розкриття різних ситуацій на фінансовому ринку в освітньому процесі);

- набуття вмінь реалізовувати отримані знання у реальній фінансово-професійної діяльності (знайомство з реальним посередницьким бізнесом в сфері фінансового ринку та фінансових послуг).

В процесі викладання масив наданої інформації повинен перетворитися у конкретні і корисні знання. Концептуальним завданням є пошук оптимального балансу між вивченням теоретичних аспектів фінансових ринків та опрацюванням практичних ситуацій (кейсів), прийняття зважених та ефективних інвестиційних рішень.

Вибір оптимального методу викладання дисципліни «Фінансовий ринок» здійснює безпосередньо викладач, враховуючи масштаб аудиторії, кількість слухачів, мету заняття, тематику тощо.

Найбільш популярним і класичним методом викладання, в тому числі, фінансових дисциплін на сьогодні залишаються лекції. Але в сучасних реаліях розвитку вищої освіти (особливо в тенденціях цифровізації) важливо відійти від підходу домінування лекційних занять при вивченні курсу. Лекції необхідно поєднувати з альтернативними методами навчання. Активні лекції передбачають взаємодію викладача і студентів, обмін інформацією, дискусії, уваги на обговорення проблемних питань тематики курсу. Класичні об'єми,

затеоретизовані лекції в даний час вважаються неактуальними та неефективними [1]. Крім того вони складні для сприйняття та засвоєння. Слід відмітити, що в умовах широкої доступності інформації за будь якою тематикою роль викладача посилюється необхідністю якісного коментування, пояснення змісту складних питань і категорій, трактовки та роз'яснення теоретико-практичних аспектів курсу.

Ефективне опрацювання лекційного матеріалу базується на впровадженні компоненту безпосереднього залучення студентів в процес проведення занять, який має багато варіацій. Найбільш відомі з них:

- збір та опрацювання додаткового теоретичного матеріалу студентами самостійно (практикуємо цей підхід до тем «Фінансовий ринок: сутність, функції та роль в економіці», «Регулювання фінансового ринку», «Фінансові посередники»);

- формування студентами коментаріїв за кожним блоком лекційного матеріалу, організація студентів в групи з метою подання рецензії щодо змісту кожного питання теми лекції, написання резюме або есе, які будуть зведені в документ для огляду курсу [1].

Використовується у навчальній діяльності лекції-обговорення, лекції з проблемою вибору та лекції-демонстрації зі стислим та наочним викладанням матеріалу [3]. Конкретно для дисципліни «Фінансовий ринок» дійсним та цікавим методичним прийомом навчання є використання засобів масової інформації, обговорення поточних фінансових новин, їх аналітичне опрацювання за інтерактивними посиланнями електронних ресурсів (офіційні сайти регуляторів, фінансових посередників, фондових бірж). Це дозволяє відшліфувати навички грамотного збирання, опрацювання та аналітичного осмислення інформації, формування даних для розрахунку конкретних показників.

Курс «Фінансовий ринок» характеризується великим масивом специфічних фахових термінів та понять. Тому вкрай важливо оволодіння та засвоєння студентами цього термінологічний апарат, його наукового та законодавчого трактування. Викладачу важливо акцентувати увагу на різних підходах щодо трактування окремих категорій вченими різних економічних шкіл і періодів.

Дієвим методом викладання є спільне навчання та робота в малих групах. На практичних заняттях студенти виконують завдання із використанням матеріалів у друкованому вигляді та електронному доступі. Необхідною складовою успішного навчання є активізація наукових досліджень у сфері фінансових ринків (це, в свою чергу, обумовлює зростання витрат часу на консультування студентів щодо виконання обраних наукових пошуків). Розгорнута система методичних прийомів, що використовується при викладанні дисциплін фінансового спектру наочно представлена в праці О. Гайдаржийська та ін. [1].

Застосування передових методів у викладанні курсу «Фінансовий ринок» базується на використанні інноваційних технологій у зв'язку з

необхідністю постійного опрацювання значного обсягу інформації, в умовах динамічних перетворень в сфері функціонування фінансових ринків. Практична частина курсу характеризується певною складністю та масштабністю розрахунків, комплексністю та значною кількістю показників. Тому, використання сучасного обладнання і програмного забезпечення значно полегшує процес викладання і засвоєння дисципліни:

- візуальний супровід лекційних занять (відео-курс лекцій, інтерактивні презентації, видеоконференції);
- здійснення розрахунків за допомогою MSExcel;
- on-line консультування студентів за допомогою сучасних сервісів;
- поширення авторських лекційних матеріалів та домашні завдань за допомогою електронної пошти;
- використання програм, передбачених для тестування студентів з метою визначення рівня їх теоретичних знань (портали дистанційного навчання).

Реальна практика функціонування фінансового ринку надає можливості найширшого використання кейс-методів навчання, розгляду реальних ситуаційних завдань та їх моделювання, творчих завдань, тренінгів та ділових ігор. Проблемою залишається впровадження і застосування ліцензованих програмних продуктів для вирішення ситуаційних завдань, які на фінансовому ринку досить волатильні та багатofакторні.

Важливою задачею викладача є мотивація і підтримка інтересу до дисципліни, підкреслення її значущості і корисних знань, які вона несе для досягнення професійних та особистих цілей студентів. І слід відмітити те, що курс «Фінансовий ринок» легко зацікавить більшість слухачів, так як гроші цікавлять усіх і є базовою потребою людини у сучасному світі.

Поглиблення та розширення компетенцій та активізація пошуково-аналітичного мислення студентів стимулюються постановою проблемних завдань які залучають до процесу активного пізнання. Наприклад: с чого начати інвестиційну діяльність на фондовому ринку? Як обрати установу банку і фінансові послуги? Як працювати з брокерами (як відкрити рахунок, на що звертати увагу при цьому)? Як створити власний портфель активів з оптимізацією параметрів «дохідність-ризик» та ін. Ситуації потрібно моделювати і по відношенню для господарських суб'єктів, на яких майбутні фахівці будуть працювати і реалізовувати свої професійні якості.

Підхід до навчання, заснований на формуванні компетентностей, спрямовується на:

- формування фахівця який буде працювати в надзвичайно динамічних і ризикованих фінансово-економічних умовах, тому необхідно свідомо формувати фінансовий тип мислення;
- стимулювання мотивації к отриманню знань, удосконаленню навиків;
- підкреслення значущості отриманих знань, вмінь і навиків для досягнення особистих цілей, добробуту, кар'єрного росту, створенню власного капіталу, формування інвестиційного мислення.

Необхідною складовою процесу оволодіння матеріалом курсу є самостійна робота студентів з законодавчими нормативно-правовими актами (які постійно доповнюються і оновлюються), науковими публікаціями, досвідом організації фінансових ринків у розвинутих країнах і результатами досліджень функціонування окремих сегментів фінансового ринку. Наступне обговорення на семінарських і практичних заняттях актуальних новин з ситуацій на фінансових ринків сприяє розвитку комунікаційних здібностей, аналітичного і критичного мислення, і в свою чергу активізує наукову і творчу діяльність пошукувачів. Вивчення і критичний аналіз функціонування фінансових ринків в їх різноманітті забезпечує набуття досвіду обґрунтування нестандартних рішень

Висновки. Сучасні бізнес-структури зацікавлені у конкурентоспроможних та високопрофесійних фахівцях, в тому числі в сфері фінансових ринків. Відповідно, якісне викладання професійно спрямованого курсу «Фінансовий ринок» має важливе значення, оскільки виконує низку функцій: підготовчу, адаптуючу, комунікаційну, аналітичну, розвивальну, дослідницьку, інвестиційну та ін. Все це обумовлює необхідність використання в освітньому процесі при підготовці майбутніх фінансистів всього різноманіття інноваційних видів та методів викладання, застосування прогресивних підходів, особливо в умовах змішаної форми навчання. Слід враховувати і дуальність феномену – розвиток фінансових ринків формує потребу у високоякісних фахівцях з компетенціями в цієї сфері, і з іншого боку - підвищення фінансової обізнаності і грамотності є міцним стимулом розвитку фінансових ринків.

Список використаних джерел.

1. Гайдаржийська О.М., Щепіна Т.Г., Білобловська А.І. Методика викладання фінансових дисциплін URL: <http://ej.journal.kspu.edu/index.php/ej/article/view/144/139>
2. Найдъонов І.М. Викладання фінансово-економічних дисциплін: методика, технологія, управління: навч. посібник К.: «Центр учбової літератури», 2014. 432 с.
3. Ступчук С.М. Методичні аспекти викладання економіки у вищих навчальних закладах: зарубіжний досвід. Економіка. Управління Інновації. 2014. Вип. 2(12). URL: http://nbuv.gov.ua/UJRN/eui_2014_2_54

Yakusheva I.E. Modern approaches to the teaching of the training course «Financial market»

Summary. To consider the question of the need to form a system of competencies in financial markets for a modern specialist and reasonable directions for improving approaches in the teaching of the discipline.

Keywords: financial market, demonstration, visualization, cases.